

WAGNERIANA CATALANA N°8 ANY 1998, secció: Personatges Secundaris

TEMA 3. OBRES: 3.4. TANNHÄUSER

TÍTOL: EL COR DE PELEGRINS de TANNHÄUSER

AUTOR: *Eva Muns*

El Cor de Pelegrins, símbol de la penitència i de l'absolució és, en el conjunt de Tannhauser, certament, un element secundari. Richard Wagner, preocupat com sempre per tots els detalls cuidà al màxim l'ambientació de l'escena i comenta: "Comença l'obra amb el cor dels pelegrins; el cant s'apropa, va creixent amb poderosa efusió i després s'allunya. Als darrers ressons del cant, arriba el capvespre. En les ombres de la nit, apareixen màgiques visions i una rosada boirina capvespral s'aixeca fent remolins; se senten cants de joia voluptuosa i s'albiren els moviments torbadors d'una dansa lasciva i horrorífica". L'aparició dels pelegrins inicia un passatge molt inspirat, que s'adapta perfectament a l'argument i combina amb l'ambient en que es desenvolupa la seva actuació, marcant el contrast evident entre el misticisme que l'aparició i el cant dels penitents representa i les escenes terrenals, temptadores, sensuals que es desenvolupen entre Tannhauser i Venus.

El cor de pelegrins és un fragment musical harmònic, fàcil de recordar. Poc després de l'estrena de l'obra, Wagner explica la següent anècdota: "Una tarda mentre m'estava banyant en el riu, prop de Pina, per a refrescar-me una mica, em vaig quedar de pedra en sentir, xiulat per un banyista invisible, el motiu del cor dels pelegrins del Tannhäuser. Aquell primer indici de una possible popularitat de la meva obra, que amb tantes dificultats s'havia representat a Dresde, em produí una impressió tan profunda que mai més he oblidat"... (1)

Tannhauser es va estrenar al Liceu, l'11 de febrer de 1887. El temps no fou favorable a l'esdeveniment, ja que aquell dia precipità sobre Barcelona una tempestat de neu que deixà els carrers intransitables; els tranvies deixaren de circular i, sens dubte els amants de la música tingueren grans dificultats per arribar al

teatre. La majoria del públic acollí l'obra amb certa fredor, mentre en canvi s'entusiasmà en sentir la Simfonia, la Marxa i la Romança de l'Estrella, que ja coneixia (2)

Joaquim Pena recorda així aquella vetllada: "Era una nit del mes de febrer de 1887, la nit precisament d'aquella gran nevada, que en el *galliner* del Liceu ens hi haviam aplegat uns quants estudiants del primer any d'advocat per assistir a l'estrena d'una altra obra de "l'amo de la música", com ja llavors l'anomenavem." La crítica que fa de la representació és demolidora. No se salva res d'aquesta representació, mancada segons sembla, de sentiment wagnerià. Amb referència als pelegrins diu :” I els cors? I la representació escènica? Es podria escriure un altre article per parlar d'ells. Però és la cançó de l'enfadós: N'hi ha prou en dir que els cors estigueren a la seva gran altura de sempre, detestables, fusellables, o per dir-ho amb més propietat, liceístics”.(3)

Cadascuna de les breus intervencions del Cor, que intervé en els tres actes, no pot deixar indiferent l'espectador. Encara que no existeixen indicacions del mestre sobre el nombre de cantaires que han de formar el cor dels Pelegrins, aquest hauria d'ésser considerable, només masculí i hauria de sortir a escena amb la vestimenta apropiada: hàbit i bàcul a la mà. Wagner descriu a "Mi Vida" com va disfrutar dirigint una gran massa coral per interpretar la Novena Simfonia de Beethoven: "Tan bon punt vaig iniciar la meva tasca vaig comprendre que aquella simfonia només podria assolir l'èxit aclaparador i popular a base de vèncer les dificultats extremes dels cors en un sentit veritablement ideal. Em vaig donar compte que aquestes dificultats únicament podrien ser superades per una massa de cantaires molt entusiastes. Abans que res calia procurar-me un conjunt considerable de veus. Vaig reunir en freqüents assaigs a aquells tres-cents participants i amb recursos purament personals em vaig esforçar en transportar-los a un estat de veritable èxtasi..." (4)

L'Associació Wagneriana, en commemoració del XX aniversari de la mort de Richard Wagner va interpretar diversos fragments de Tannhauser el 13 de febrer de 1903 a la sala d'actes de l'Associació de Catòlics, al carrer de la Canuda de Barcelona, local que, posteriorment reformat, va ser la Sala Mozart, on l'Associació Wagneriana celebrava tots els seus actes. El mestre Joan Llongueres, junt amb

el mestre Domenech Mas i Serracant s'encarregà de dirigir la massa coral Escola Jordiana-Orfeo Canigó, com ho descriu a la seva obra "Evocaciones y recuerdos de mi vida musical en Barcelona (5): "...Varem tenir que preparar la Bacanal del primer acte de Tannhauser, amb la secció de senyorettes, el Cor dels Peregrins del tercer acte, de la mateixa obra, amb la secció de homes i la grandiosa escena de la Consagració del Graal de Parsifal, amb les tres seccions de nens, senyorettes i homes..."

A l'inici del quadre segon de l'acte primer, encadenada amb la tonada pastoril, tan descriptiva, els pelegrins vells -barítons i baixos- deixen sentir de lluny, la seva veu i entrant en escena entonen un cant d'esperança pel seu peregrinatge que aleshores s'inicia,

"Vers tu camino, Jesucrist, que en tu confia el pelegrí!

Oh Verge Santa, tota amor, al romiatge du favor!"

seguit d'un acte de contrició per les seves culpes i per les dificultats que preveuen que hauran de vèncer en el seu llarg camí,

"El pes feixuc dels meus pecats

m'oprem i no el puc més soferre!"

i a continuació, els monjos joves, de la corda de tenors, entonen un acte de fe en la redempció que esperen assolir en arribar a Roma, barrejant-se les seves veus amb la crida a la caça, que introdueixen els corns i el dringar de les campanes,

"Ben haja qui és fidel creient!

Serà salvat com penitent!"

Anna D'Ax , ànima sensible, i analista minuciosa de l'obra del mestre Wagner descriu així aquest passatge: "Tannhauser, deslliurat del mal encís, es troba de sobte en una vall serena de la terra, voltat de llum i de pau. Un ramat pastura plàcidament, mentre el pastor toca el flabiol i canta amb simplicitat el seu goig per la primavera. De lluny arriba solemniel el cant dels pelegrins que, ple de contrició, es dirigeixen a Roma per implorar el perdó dels seus pecats. Contrast meravellós de tres estats d'ànim completament oposats: la innocència del pastor, l'esperança dels pelegrins i el remordiment desesperat de Tannhauser" (6)

A l'escena final del segon acte l'actuació dels pelegrins joves és purament musical i poètica sense ni tan sols aparèixer a la vista del públic, però sereveix de revulsiu,

és el toc d'atenció, la crida definitiva que tresbalssa Tannhauser i l'impulsa a unir-se al grup de penitents i cercar el perdó de Roma:

“A festa gran de jubileu
humil ses culpes du el rumeu;
ben haja qui és fidel creient!
Serà salvat com penitent!”

En el tercer acte els pelegrins s'alegren de retornar a la seva terra; desfilen per la vall anunciant la seva redempció i fent un cant de lloança a Déu:

“Feliç puc ja pàtria meva reveure't,
i un gai salut fer a ta prada encisera”.
“Com penitent m'he regraciat
amb Deu, a qui he mon cor donat;
la meva esmena'm duu'l perdó
i endreço un cant a sa llaô!

I a punt de finalitzar l'obra, en l'última escena, quan s'ha produït el miracle de la conversió de Tannhauser, immediatament després de la mort d'Elisabet i després de la sentida invocació “Santa Elisabet, prega per mi” el cor, exultant, exclama:

“...En hora santa de la nit,
del cel un nou miracle ha eixit ...”
“...Per tot arréu ressoni el crit,
per a que el senti el redimit ”
“Gran sobre tots els móns és Déu
i sa clemència es mostra arréu!”

i amb l'al.leluia, al.leluia cantada pels joves penitents, acaba la “Simfonia cantada”, nom amb el que també es coneguda aquesta mística i inspirada obra del mestre de Bayreuth.

Bibliografia

- 1.- Mi Vida. Ediciones Lauro, 1944. Pàg.279.
- 2.- “La Reinaxença” 12-2-1887, edic. tarda, citat per A. Janés a L'obra de Richard

Wagner a Barcelona. Barcelona, 19 ???Pag. 67

3.- Revista Joventut. Barcelona, any 3, num.3, 27 març 1902.pàg. 244

4.- Mi Vida. Ediciones Lauro, 1944. Pág. 276.

5.- “Wagner vist per mi” Edit. WAL.I.MP . Barcelona, 1951. Pag. 87 i ss.

6.- Op. cit. Colección Barcelona y su historia. Libreria Dalmau. Barcelona, 1944.

Cap. I. Pàg 133 i ss.